

เนื้อร้องประเภทขนบธรรมเนียมประเพณี

มีมากในเพลงร้องเรือ ทั้งที่เป็นขนบธรรมเนียมโดยตรง และที่ออกมาในรูปของความเชื่อถือหรือคำสั่งสอน ขนบธรรมเนียมประเพณีนั้น ทั้งการทำบุญตักบาตร และความนิยมในเรื่องบวชเรียน ตัวอย่างเนื้อร้องประเภทนี้ได้แก่

ความเชื่อ

นอนเหอลูกนอน
แม่^๕ซอ^๕ทงหลาย
แม่^๕ซอ^๕ทงสี่
อย่าได้^๕หลอกหลอน

นอนให้บายบาย
อย่าได้^๕หลอกหลอน
กล่อมให้^๕เจ้านอน
กล่อมให้^๕เจ้านอนบายบาย

(บายบาย – สบายสบาย)

อีกสำนวนว่า

นอนเถิดเจ้านอน
แม่^๕ซอ^๕ทงสี่
อาบน้ำ^๕บ่อนข้าว
มาช่วย^๕พิทักษ์รักษา

นอนให้หลับดี
มาช่วย^๕พิทักษ์รักษา
รักษา^๕เจ้า^๕ทุก^๕เวลา
เด็ก^๕อ่อน^๕นอน^๕ใน^๕เปล

ส่วนขนบธรรมเนียมประเพณีการทำบุญตักบาตร และความศรัทธา ความนิยมในการทำบุญตัวอย่างเช่น

น้องนอนเอด
ไป^๕ซ้อ^๕สาร^๕เหนียว
ถูก^๕ถก^๕แพง^๕แพง
แทง^๕คัม^๕ลาก^๕พระ

พี่^๕ไป^๕บ้าน^๕หัว^๕นอน^๕สัก^๕เดียว
มา^๕แทง^๕คัม^๕ลาก^๕พระ
อี่^๕แดง^๕ไม่^๕ละ
ให้^๕หนูก^๕ลัก^๕คราว^๕เดียว

เพลง

หรือ

น้องนอนเทอ
ไปซื้อสารเหนียว
หัวแตกหัวพัง
แทงคัมลากพระ

พี่ไปบ้านทวันอนสักเดียว
แทงคัมลากพระ
พี่ชายไม่ละ
ไม่ละสักวันเดียว

(สักเดียว - สักประเดียว สารเหนียว - ข้าวเหนียว คัม - ข้าวเหนียวห่อด้วยใบกะพ้อ ใช้ทำบุญใน
ประเพณีทำบุญเดือนสิบเอ็ดของภาคใต้ ลากพระ - ชักพระซึ่งเป็นประเพณีในเดือนสิบเอ็ด หนุก - สุนก)
บทหลังนี้เห็นถึงศรัทธาอันแก่กล้าของชาวบักซ์ใต้ ต่อการทำบุญเดือนสิบเอ็ด ซึ่งมีประเพณีการ
ชักพระ การทำคัม หรือที่เรียกกันว่าข้าวคัมทางในภาคกลาง

สำนวนเกี่ยวกับการทำคัมลากพระที่ว่านี้ มีด้วยกันหลายสำนวน แสดงถึงความนิยมร้องกันทุกถิ่น
และแสดงถึงความศรัทธาในการทำบุญเดือนสิบเอ็ดดังกล่าว เช่นอีกสำนวนว่า

นอนเลียแหลกลูกนอน
ไปซื้อสารเหนียว
ถูกถูกแพงแพง
ทำคัมลากพระ

พี่ไปบ้านทวันอนสักกะเดียว
มาทำคัมลากพระ
แม่แดงมันไม่ละ
ให้หนุกสักคราวเดียว

จะเห็นได้ว่าสำนวนเหล่านี้คล้าย ๆ กับสำนวนแรก ทั้งนี้คงเหตุผลที่กล่าวแล้วในเบื้องต้นว่า เพลงร้อง
เรือ หรือเพลงชาน้อง เพลงชาน้องนี้เป็นเพลงชาวบ้าน (Folk Song) อันเป็นเรื่องของ คติชาวบ้าน
(Folklore) ซึ่งรับช่วงต่อกันมาจากความจำนั่นเอง ย่อมจะมีความแตกต่างกันไปเป็นธรรมดา

คำว่า แม่แดง หรือ แม่อีแดง เป็นคำเรียกภรรยา ทำนองเดียวกับเรียกว่า แม่ของลูก หรือ
แม่อีหนู มันเอง

เรือ

วันเนา ยู่เดิน

ประเพณีอื่น ๆ

นางแม่เทอ	เลี้ยงลูกมารักชายนก
พอลูกตกฟาก	บนควายเขาทอง
เดือนเสเดือนห้า	โนรามากแก้เหมลยน้อง
บนควายเขาทอง	ให้ช่วยชีวิตโลก

(เดือนเส - เดือนสี่ เหมลย - บนบานศาลกล่าว โลก - ลูก)

ประเพณีความเป็นอยู่ในชีวิตประจำวัน

ลาวลาวเทอ	ทิมข้าวสามลาก
เห็นบ่าวมากมาย	ทุ่มสากไวไว
คร่ำมั่งสาวเทอ	คร่ำมั่งสาวไท
ทุ่มสากไวไว	บ่าวไหนจะมาขอ

(ทิมข้าว - ซ้อมข้าว บ่าว - หม่ม คร่ำ - กอย หรือ รอ)

ประเพณีการสู้ขอ

ไก่ขาวเทอ	มาเกาะราวแขง
ขันหมากที่เณรแค	ไหนทัวไหนคอ
ไหนขันหมากไหว	ไหนขันหมากขอ
ไหนทัวไหนคอ	ขันหมากที่เณรแดง

ขันหมากทัว เป็นขันหมากที่ใช้ทำบวช ขันหมากคางนั้นใช้สู้ขอ ส่วนขันหมากขอเป็นขันหมากที่ใช้ไหว้ บวชมีคำว่า พิเณร ซึ่งเป็นคำใช้เรียกชายหนุ่มที่บวชแล้ว จะเห็นได้ว่าพออายุครบบวช หม่มสาวบักซ์ได้จะบวชกันทุกคนตามประเพณี จึงมักจะเรียกชายที่มีอายุแก่กว่าว่า พิเณรบ้าง หน้าเณรบ้างแล้วแต่อายุ

อีกสำนวนว่า

หลับทองเทอ	ลวยล่องเข้ามาหาหลับแก้ว
พี่ชายสมัครักกันแล้ว	ไซ้ไม้พาห้วขันหมาก
หลับเทอหลับทอง	ลวยล่องเข้ามาหาหลับนาก
ไซ้ไม้พาห้วขันหมาก	ให้นากปนทองเหลือง

(ทลั๊บ - ตลั๊บ ไช้ - ทำไม)

ลองอ่านให้ดีๆ บทนี้มีความหมายที่ลึกซึ้ง หญิงช่างตัดผ้าคิดว่าและเห็นได้อย่างคมคาย
ในการลู่ออก ก็มีคำร้องเตือนการปฏิบัติตนไว้ว่า

พ่อขันธ์ทองเหอ
จะหาลูกหาเมียก็ตามใจ
ปู่แล้วแม่จะสั่ง
ปู่ย่ามาลาแม่เสียก่อน

ลอยล่องมาหาแม่ขันธ์ใหญ่
ปู่ย่ามาลาแม่เสียก่อน
ปู่แล้วแม่จะลอน
หาลูกหาเมียอื่น

หรือ

ลำพงเหอ
เก็บรักสิบรัก
ขันธ์หมากมาถึงเรือนแม่
น้องไม่คิดตั้งวังตามชาย

ลำพงกาหลัก
น้องไม่คิดตั้งวังตามชาย
ไม่หนาทอลอแทนแม่ไม่ใ้ให้
ชายรักชายมาเอง

(ลำพงกาหลัก - เป็นต้นไม้ชนิดหนึ่ง ตัดตั้ง - ก้อร้อก้อคิก เริน - เรือน)

การปฏิบัติในความเป็นกุลสตรีนอกจากจะรู้จักการบ้านการครัวแล้ว เป็นหญิงยังต้องรู้จักทอผ้าเป็นด้วย

บ้านนี้เหอ
สาวครกสาวสาก
สาวโหกสาวผ้าย
สาวเขียกสาวป่อ

เขาร่ำเขาลือว่าสาวมาก
สาวเขียกสาวป่อ
สาวไม่ไร้อ
สาวไม่ไร้อโหก

(โหก - หุก ไร้อ - ไร่)

บทนี้จะเห็นถึงการเล่นคำ ว่า สาว ระหว่างคำนั้นตรงกับคำกริยา นับเป็นบทร้องที่คมคายมากบท
หนึ่ง ทั้งความหมายก็เป็นไปในทำนองเสียดสีสาวที่ไม่รู้จักงานของหญิง คือ เป็นสาว (คำกริยา)
เขียก (เขือก) ไม่ใช่ สาว (หญิง)